

Rigsrevisionens notat om beretning om
**Forsvarsministeriets
beslutningsgrundlag for
køb af 27 F-35 kampfly**

revision
revision

revision

Vedrører:**Statsrevisorernes beretning nr. 2/2017 om Forsvarsministeriets beslutningsgrundlag for køb af 27 F-35 kampfly****Forsvarsministerens redegørelse af 15. november 2017**

29. november 2017

RN 1507/17

1. Rigsrevisionen vurderer i dette notat de initiativer, som forsvarsministeren har iværksat og vil iværksætte som følge af Statsrevisorernes bemærkninger og beretningens konklusioner.

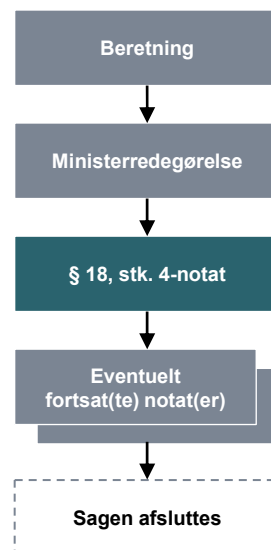
KONKLUSION

Forsvarsministeren noterer sig Statsrevisorernes kritik og tager anbefalingerne om at styrke beslutningsgrundlaget til efterretning. Beretningen har ifølge ministeren samlet set givet anledning til, at Forsvarsministeriet – i forbindelse det kommende aktstykket for køb af 27 F-35 kampfly – har kvalificeret beslutningsgrundlaget yderligere. Ministeren oplyser, at dette bl.a. er blevet gjort ved at inddrage ny viden og erfaringer samt tydeliggøre usikkerheder og risici, herunder Forsvarsministeriets håndtering af disse.

Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at forsvarsministeren vil kvalificere beslutningsgrundlaget yderligere, med henblik på at Folketinget kan træffe beslutning på et så tilfredsstillende grundlag som muligt.

Rigsrevisionen vil fortsat følge udviklingen og orientere Statsrevisorerne om, hvordan Forsvarsministeriet i forbindelse med aktstykket:

- har afspejlet usikkerheder og risici tilstrækkeligt, herunder risikoen for, at 27 F-35 kampfly ikke kan løse alle de fastsatte opgaver
- har afspejlet usikkerheden ved flyvetimeproduktionen tilstrækkeligt, herunder usikkerheden ved antallet af flyvetimer pr. kampfly pr. år og den forudsatte rådighedsgrad
- har kvalificeret beslutningsgrundlaget yderligere, bl.a. i forhold til forudsætninger om synergi, piloters arbejdsforhold og de estimerede levetidsomkostninger.

Sagsforløb for en større undersøgelse

Du kan læse mere om forløbet og de enkelte step på www.rigsrevisionen.dk

I. Baggrund

2. Rigsrevisionen afgav i oktober 2017 en beretning om Forsvarsministeriets beslutningsgrundlag for køb af 27 F-35 kampfly. Beretningen handlede om, hvorvidt Forsvarsministeriet har udarbejdet et tilfredsstillende beslutningsgrundlag for køb af 27 F-35 kampfly. Det fremgår bl.a. af beretningen, at ministeriet i beslutningsgrundlaget konkluderede, at 27 F-35 kampfly kan løse de fastsatte opgaver, og at levetidsomkostningerne for kampflyene i de næste 30 år er estimeret til ca. 66 mia. kr.

3. Da Statsrevisorerne behandlede beretningen, fandt de, at Forsvarsministeriets beslutningsgrundlag ikke er helt tilfredsstillende, idet en række usikkerheder og risici ikke er tilstrækkeligt beskrevet. Ifølge Statsrevisorerne har Forsvarsministeriet således undervurderet risikoen for, at Forsvaret ikke kan løse alle de opgaver med 27 F-35 kampfly, som er forudsat i beslutningsgrundlaget. Statsrevisorerne fandt derfor, at Forsvarsministeriet bør kvalificere Folketingets beslutningsgrundlag på en række områder, når ministeriet forelægger et aktstykke for at få godkendt købet af 27 F-35 kampfly.

4. Hele sagen og dens dokumenter kan følges på www.rigsrevisionen.dk og på www.ft.dk/Statsrevisorerne.

II. Gennemgang af forsvarsministerens redegørelse

Forsvarsministeriets oplysninger om usikkerheder og risici i beslutningsgrundlaget

5. Statsrevisorerne fandt, at en række usikkerheder og risici ikke er tilstrækkeligt beskrevet i Forsvarsministeriets beslutningsgrundlag. Statsrevisorerne fandt således, at Forsvarsministeriet har undervurderet risikoen for, at 27 F-35 kampfly ikke kan løse alle de opgaver, som er forudsat i beslutningsgrundlaget.

6. Forsvarsministeren oplyser, at ministeren har taget Statsrevisorernes kritik til efterretning, og at beslutningsgrundlaget i forbindelse med det kommende aktstykke er blevet kvalificeret yderligere. Forsvarsministeren oplyser, at ministeriet bl.a. har inddraget ny viden og erfaringer samt har tydeliggjort usikkerheder og risici, herunder Forsvarsministeriets håndtering af disse.

7. Rigsrevisionen vil, når aktstykket er godkendt, orientere Statsrevisorerne om, hvordan Forsvarsministeriet har tydeliggjort beslutningsgrundlaget på dette område.

Forsvarsministeriets oplysninger om flyvetimeproduktionen

8. Statsrevisorerne fandt, at Forsvarsministeriets vurdering af antallet af flyvetimer pr. kampfly var meget optimistisk.

9. Det fremgik endvidere af beretningen, at antallet af flyvetimer pr. kampfly pr. år og den forudsatte rådighedsgrad var sandsynliggjort, men at usikkerheden ikke er afspejlet i beslutningsgrundlaget. Dermed fremgår det af beretningen, at der er risiko for, at den samlede flyvetimeproduktion kan være sat for højt.

10. Forsvarsministeren oplyser, at det forudsatte antal flyvetimer pr. kampfly pr. år og rådighedsgraden vurderes opnåelig.

11. Rigsrevisionen finder, at antallet af flyvetimer og rådighedsgraden er væsentlige forudsætninger, og at usikkerheden herved derfor bør afspejles i Folketingets beslutningsgrundlag. Rigsrevisionen vil derfor, når aktstykket er godkendt, orientere Statsrevisorerne om, hvordan Forsvarsministeriet har afspejlet usikkerheden ved antallet af flyvetimer pr. kampfly pr. år og den forudsatte rådighedsgrad.

Forsvarsministeriets yderligere kvalificering af beslutningsgrundlaget

12. Statsrevisorerne fandt, at Forsvarsministeriet bør kvalificere Folketingets beslutningsgrundlag på en række områder, når ministeriet fremlægger aktstykket.

13. Det fremgik af beretningen, at Forsvarsministeriets beregning af flyvetimebehovet ikke er baseret på sandsynliggjorte forudsætninger vedrørende synergi eller piloters arbejdsforhold. Endelig fremgik det af beretningen, at omkostningerne til risici skal opdateres, og risici ved levetidsomkostningerne skal afspejles tydeligere.

14. Forsvarsministeren oplyser, at Forsvarsministeriet i forbindelse med det kommende aktstykke har kvalificeret beslutningsgrundlaget yderligere, bl.a. ved at konkretisere og tilpasse beslutningsgrundlagets delelementer med aktuel viden. Ministeren oplyser også, at ministeriet har vurderet realiserbarheden af ændringerne af piloternes arbejdsforhold og har identificeret yderligere administrative tiltag, som kan bidrage til en tilpasning af medarbejderstrukturen. Derudover har Forsvarsministeriet identificeret fastholdelsesincitament, som kan øge piloternes tjenestetid.

Endelig oplyser ministeren, at de økonomiske estimater er blevet valideret og konkretiseret i forhold til de aktuelle behov. Ministeren oplyser, at levetidsomkostningerne i beslutningsgrundlaget var beregnet til ca. 66 mia. kr., og at dette estimat blev korrigeret i forbindelse med den politiske aftale. Levetidsomkostningerne blev bl.a. korrigeret, fordi ministeriet fravalgte forudsætningen om, at F-35 programmets lønninger og priser ville stige mere end den almindelige løn- og prisudvikling i samfundet. Ministeren oplyser, at Forsvarsministeriet i det kommende aktstykke vil præsentere ministeriets opdaterede levetidsomkostninger, som er estimeret til ca. 57 mia.kr. Ministeren bemærker, at de 57 mia. kr. ikke inkluderer de omkostninger til risici på ca. 2,9 mia. kr., som fremgår af beslutningsgrundlaget.

Det fremgår derimod ikke af ministerens redegørelse, at ministeriet har kvalificeret forudsætningen om synergi yderligere.

15. Rigsrevisionen vil, når aktstykket er godkendt, orientere Statsrevisorerne om, hvordan Forsvarsministeriet har kvalificeret beslutningsgrundlaget, bl.a. i forhold til forudsætninger om synergi, piloters arbejdsforhold og de estimerede levetidsomkostninger.